

3. Trgovske pogodbe in klavzule v mednarodni blagovni menjavi

Uspeh v mednarodni blagovni menjavi temelji na jasni opredelitvi odgovornosti. Za nemoten in uspešen pretok blaga so ključni elementi skrbno oblikovane trgovske pogodbe, izbira najustreznejšega transporta in dosledna uporaba klavzul INCOTERMS, ki zmanjšujejo tveganja in optimizirajo stroške.

Trgovinske pogodbe: Temelj mednarodnega poslovanja

Trgovinske pogodbe so hrbtenica vsakega mednarodnega posla. Jasno določajo vse pogoje: od cene in količine do plačilnih rokov, dobavnih pogojev, načinov reševanja sporov in obvezne uporabe INCOTERMS. Natančno sestavljene in prilagojene pogodbe so nujne za preprečevanje nesporazumov in dragih pravnih zapletov, saj zagotavljajo varnost in predvidljivost za obe strani.

Poleg pogodb je pomembno tudi razmisliti o logistiki.

Izbira optimalnega transporta

Pravilna izbira transportnega načina je ključna za učinkovitost in stroškovno optimizacijo, saj je odvisna od vrste blaga, oddaljenosti in nujnosti dostave. Vsak način ponuja specifične prednosti, ki jih je treba pretehtati:

Ladijski transport

Idealen za izjemno velike količine blaga in nezahtevne roke dostave, saj ponuja najnižje stroške, a zahteva daljši čas transporta.

Letalski transport

Nepogrešljiv za hitre in dragocene pošiljke, kjer je čas kritičen. Pri tem je treba upoštevati višje stroške.

Cestni transport

Omogoča izjemno fleksibilnost in direktno dostavo od vrat do vrat, še posebej primeren za krajše in srednje razdalje.

Železniški transport

Ekonomična in okolju prijazna možnost za transport težjih in voluminoznih tovorov na dolge razdalje, z visoko nosilnostjo.

Ko so izbrane pogodbe in transport, je treba razumeti, kdo je odgovoren za blago na vsaki stopnji.

INCOTERMS: Standardizacija mednarodnih dobav

INCOTERMS (International Commercial Terms) so globalno priznana pravila, ki poenostavijo in standardizirajo mednarodno trgovino. Jasno določajo, kdaj se tveganje za blago in stroški dobave prenesejo s prodajalca na kupca. Razumevanje INCOTERMS klavzul je ključno za obe strani, saj opredeljujejo, kdo plača prevoz, zavarovanje, carinske formalnosti in kdaj postane odgovornost kupčeva.

Pravilna izbira in natančna uporaba klavzul INCOTERMS sta temelj za preprečevanje dragih sporov, natančno določanje realnih stroškov in učinkovito upravljanje tveganj v mednarodni trgovini. Vedno uporabljajte najnovejšo izdajo (trenutno INCOTERMS 2020) in se pri kompleksnejših primerih obvezno posvetujte s strokovnjaki, da zagotovite optimalno zaščito in jasnost za vaše poslovanje.

Cilji učne ure

01

Osnovne obveznosti kupca in prodajalca

Spoznamo temeljne obveznosti iz kupoprodajne pogodbe v mednarodnem poslovanju, vključno z dostavo blaga, plačilom, prenosom tveganja, dokumentacijo (računi, potrdila) in stroški pakiranja ter carinjenja. Poudarek je na jasni opredelitvi v pogodbi za preprečevanje sporov.

02

Vloga in odgovornosti prevoznikov

Opredelimo ključno vlogo prevoznika pri mednarodnem transportu: fizični prevoz, skrb za blago, odgovornost za izgubo/poškodbo in zagotavljanje prevoznih dokumentov. Preučimo vpliv izbire prevoza na stroške, hitrost in tveganje, ter pravne posledice kršitev.

03

Podrobna uporaba INCOTERMS klavzul

Poglobljeno spoznamo INCOTERMS klavzule ICC, ki določajo stroške in prenos tveganja med kupcem in prodajalcem. Razložimo najpogostejše uporabljene klavzule (EXW, FOB, CIF, DDP) in njihovo praktično uporabo za razumevanje vpliva na logistiko in odgovornosti ter izogibanje napakam.

Kaj so trgovske pogodbe?

Definicija in pomen

Trgovska pogodba je ključni pravni dokument, ki natančno opredeljuje medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti med kupcem in prodajalcem pri prodaji blaga ali storitev. Predstavlja temelj za zaupanje in transparentnost v poslovnem svetu, saj zmanjšuje tveganja in morebitne spore.

Vsebuje bistvene elemente, kot so opis blaga, cena, plačilni pogoji, dobavni roki in prevoz. Njen glavni namen je zagotoviti pravno varnost obema strankama in olajšati izvedbo transakcije.

V mednarodni trgovini je pomen trgovskih pogodb še toliko večji zaradi različnih pravnih sistemov in tveganj. Jasno opredeljena pogodba preprečuje nesporazume in zagotavlja reševanje težav v skladu z mednarodnimi pravili, kot je Dunajska konvencija (CISG).

Ključni elementi pogodbe

- **Opredelitev blaga:** Podroben opis predmeta prodaje (specifikacije, količina, kakovost).
- **Cena in plačilni pogoji:** Dogovorjena cena, valuta, popusti, roki in načini plačila.
- **Dobavni roki in kraj:** Datum dobave in natančna lokacija.
- **INCOTERMS klavzule:** Določajo obveznosti glede stroškov, tveganj in organizacije prevoza ter zavarovanja.
- **Reševanje sporov:** Določitev pristojnega sodišča ali arbitraže in veljavnega prava.
- **Višja sila:** Določila o okoliščinah, ki preprečujejo izpolnitev pogodbe (npr. naravne katastrofe).

Obveznosti kupca in prodajalca

Obveznosti prodajalca

- **Dobava blaga v dogovorjeni količini in kakovosti:** Prodajalec mora zagotoviti blago v skladu s pogodbenimi specifikacijami in dogovorjeno kakovostjo.
- **Pravočasna dobava na dogovorjenem mestu:** Blago mora biti dostavljeno do določenega datuma na lokacijo, navedeno v pogodbi. INCOTERMS določajo prehod tveganja in stroškov.
- **Zagotovitev potrebne dokumentacije:** Prodajalec je odgovoren za pripravo vseh dokumentov za prevoz, carinjenje in prevzem blaga (račun, pakirni list, tovorni list, certifikati).
- **Prenos lastništva na kupca:** Prodajalec prenese lastništvo nad blagom na kupca, običajno ob plačilu ali dobavi.
- **Obveščanje kupca o statusu dobave:** Prodajalec mora kupca redno obveščati o fazah dobave (odprema, tranzit, pričakovan datum prispetja).

Obveznosti kupca

- **Plačilo dogovorjene kupnine:** Kupec mora plačati celoten znesek za blago v valuti in roku, določenem v pogodbi.
- **Prevzem blaga ob dogovorjenem času:** Kupec mora prevzeti blago na dogovorjenem mestu in v določenem časovnem okviru.
- **Zagotovitev uvoznih dovoljenj:** Kupec je odgovoren za pridobitev vseh potrebnih uvoznih licenc in dovoljenj.
- **Plačilo uvoznih dajatev in davkov:** Kupec je pogosto odgovoren za plačilo carine, DDV-ja in drugih dajatev, povezanih z uvozom.
- **Sodelovanje pri prevzemu dokumentov:** Kupec mora aktivno sodelovati pri obdelavi dokumentov, ki jih posreduje prodajalec, za nemoteno carinjenje.

Vloga prevoznika v trgovinskih poslih

Prevoznik je ključni člen v mednarodni trgovini, ki zagotavlja fizični transport blaga. Njegova vloga in odgovornosti se določajo glede na izbrano INCOTERMS klavzulo. Razumevanje te vloge je bistveno za nemoteno izvedbo mednarodnih dobav, saj prevoznik ni le izvajalec transporta, ampak prevzema tudi tveganja in obveznosti, vključno z dokumentacijo in varnostjo.

Prodajalec

Prodajalec je v določenih klavzulah INCOTERMS odgovoren za izbiro in pogodbeno ureditev s prevoznikom. Pripravi blago za transport, ga preda prevozniku in zagotovi potrebno izvozno dokumentacijo.

Prevoznik

Prevoznik prevzame blago in je odgovoren za njegov varen in pravočasen transport. Njegove obveznosti vključujejo nakladanje/razkladanje, skrb za integriteto blaga, urejanje tranzitnih carinskih formalnosti in izdajo transportnih dokumentov. V nekaterih primerih je odgovoren tudi za izgube ali poškodbe blaga.

Kupec

Kupec je odgovoren za prevzem blaga od prevoznika na dogovorjeni lokaciji. To vključuje organizacijo morebitnega nadaljnjega transporta, carinjenje blaga ob uvozu ter plačilo uvoznih dajatev in davkov. Pod določenimi klavzulami (npr. EXW, FCA) kupec izbere prevoznika in uredi transport. Ob prevzemu mora blago skrbno pregledati.

Vrste transporta v mednarodni trgovini

Pomorski transport

Pomorski transport je najpogostejši in najbolj ekonomičen način prevoza velikih količin blaga na medcelinskih razdaljah. Predstavlja hrbtenico globalne trgovine, saj prepelje več kot 80 % blaga (UNCTAD, 2024). Pomorski transport povezuje globalne vrednostne verige in prenaša surovine ter polizdelke do proizvodnih središč. Je razmeroma počasen, a stroškovno učinkovit, uporablja se za širok spekter izdelkov, od surovin do končnih izdelkov v kontejnerjih. Pomembna je tudi logistika v pristaniščih in možnost multimodalnega transporta.

Železniški transport

Železniški transport je idealen za prevoz velikih količin blaga na celinskih razdaljah in je ekološko sprejemljiv. Je dobra alternativa za srednje in dolge razdalje, še posebej razvit v Evropi in Aziji. Uporablja se za prevoz premoga, lesa, avtomobilov in kontejnerjev. Kljub hitrosti v primerjavi s pomorskim je omejen na fiksne proge in pogosto zahteva kombinacijo s cestnim transportom za "zadnji kilometer".

Zračni transport

Zračni transport je najhitrejši, a tudi najdražji način prevoza, primeren za blago, ki zahteva hitro dostavo, ima visoko vrednost ali je hitro pokvarljivo (npr. farmacevtski izdelki, elektronika, sveža živila). Hitrost zračnega prevoza omogoča zmanjšanje zalog in krajši čas do trga. Kljub visokim stroškom se v določenih primerih izplača zaradi učinkovitosti v dobavni verigi. Obstajajo stroge varnostne regulacije in omejitve tovora.

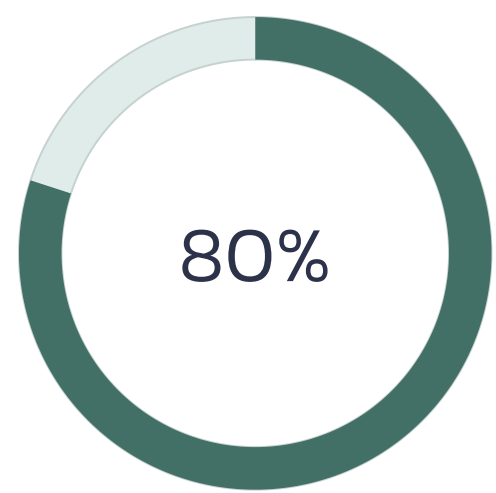

Cestni transport

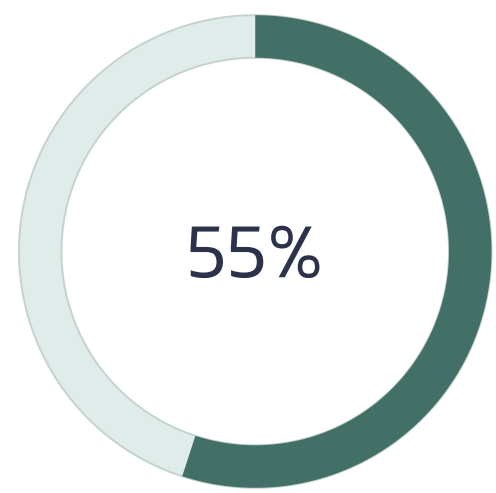
Cestni transport je najbolj prilagodljiv način prevoza, ki omogoča dostavo od vrat do vrat in je ključen za "zadnji kilometer". Idealen je za kratke in srednje razdalje, še posebej razširjen v Evropi. Uporablja se za široko paleto blaga. Cestni transport pogosto deluje kot vezni člen v multimodalnih verigah. Izzivi vključujejo prometne zastoje in stroške, vendar sodobne tehnologije, kot je GPS, povečujejo njegovo učinkovitost.

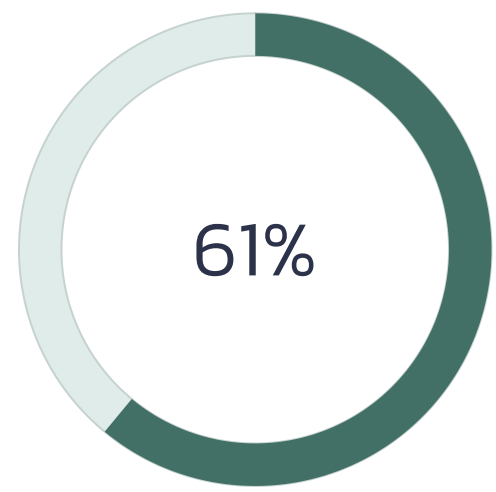
Pomen pomorskega transporta v globalnih statistikah

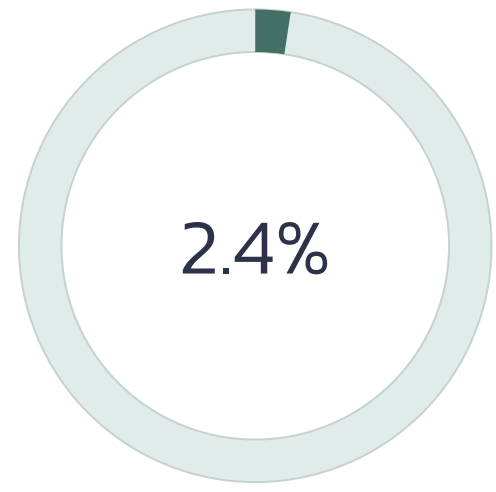
Globalno trgovanje
Poteka po morju (UNCTAD, 2024)

Pomorski izvoz
Razvijajoče se države (Svetovna banka, 2024)

Pomorski uvoz
Razvijajoče se države (Svetovna banka, 2024)

Rast globalne trgovine
V letu 2023 po upadu v 2022

Pomorski transport je hrbtenica globalne trgovine in povezuje globalne vrednostne verige.

Ključne ozke grla kot so Sueški in Panamski kanal so vse bolj ranljive zaradi geopolitičnih napetosti.

Rečni in multimodalni transport

Rečni transport

Rečni transport je ekonomičen način prevoza masovnega blaga po rekah in kanalih, še posebej pomemben v Evropi (Donava, Ren, Elba). Omogoča prevoz žit, premoga, naftnih derivatov in gradbenih materialov v velikih količinah z relativno nizkimi stroški.

Prednosti: Izrazito nizki stroški na tono-kilometer zaradi energetske učinkovitosti in visoke nosilnosti plovil. Je tudi okolju prijazen in zmanjšuje prometne zastoje.

Slabosti: Močno je odvisen od plovnosti rek in je najpočasnejši način transporta blaga na daljše razdalje. Občutljiv je na vremenske razmere (gladino vode), kar povzroča nepredvidljivost in zahteva dobro povezanost z drugimi transportnimi vejami.

Multimodalni transport

Multimodalni transport je strateška kombinacija dveh ali več različnih vrst transporta (pomorski, železniški, cestni, rečni) za prevoz blaga, vendar pod eno prevozno pogodbo in eno odgovornostjo. Cilj je optimizacija stroškov, skrajšanje dobavnih rokov in izboljšanje storitev.

- **Eno prevozno listino:** Poenostavi administracijo za pošiljatelja.
- **En odgovorni prevoznik:** Pogodbeni prevoznik (MTO) prevzame polno odgovornost za celoten prevoz.
- **Optimizacija logistike:** Izkorišča prednosti vsakega prevoznega sredstva, kar omogoča fleksibilnost in učinkovito izrabo kapacitet.
- **Zmanjšanje stroškov:** Z optimizacijo poti in izbiro najcenejših delov transporta se zmanjšajo skupni stroški prevoza.

Uporaba standardiziranih kontejnerjev je ključna, saj omogoča enostavno prelaganje blaga med različnimi transportnimi sredstvi brez vmesnega pretovarjanja. Primer so "kopenski mostovi" med Azijo in Evropo.

Transportne listine – CMR: Ključ do mednarodnega cestnega prevoza

CMR – Konvencija o pogodbi za mednarodni cestni prevoz blaga

CMR (Convention relative au contrat de transport international de Marchandises par Route) je mednarodni sporazum (Ženeva, 1956), ki poenoti pogoje za mednarodni cestni prevoz blaga. CMR listina je ključni dokument, ki dokazuje sklenitev prevozne pogodbe in določa odgovornosti vpletenih strank: pošiljatelja, prevoznika in prejemnika.

Uporaba CMR listine poenostavlja carinske postopke, zmanjšuje spore in standardizira komunikacijo. Je nujna za mednarodni cestni prevoz.

Vsebina CMR listine: Ključni elementi za nemoten prevoz

- **Podatki o pošiljatelju in prejemniku:** Imena, naslovi, identifikacijske številke in kontakti za identifikacijo in carino.
- **Opis blaga in embalaže:** Vrsta blaga, narava (npr. nevarno blago), tip embalaže za pravilno ravnanje.
- **Bruto teža in število kosov:** Ključno za prevoznino, omejitve teže in zavarovanje.
- **Kraj in datum nakladanja/razkladanja:** Lokacija in datum za sledenje in optimizacijo poti.
- **Prevozni stroški in plačnik:** Kdo nosi stroške in kako so izračunani, da se preprečijo nesporazumi.
- **Navodila za prevoz:** Posebna navodila za prevoznika (npr. temperatura, carinske formalnosti).

Konvencija CMR velja v več kot 50 državah, kar zagotavlja enotne pogoje glede odgovornosti prevoznika za škodo, izgubo ali zamudo blaga, ne glede na državo izvora ali destinacije. To prispeva k večji zanesljivosti mednarodnega cestnega prometa.

Transportne listine – B/L in CIM

B/L – Bill of Lading

B/L je ključna listina pri pomorskem transportu, ki služi kot dokazilo o prevzemu blaga, pogodba o prevozu in, najpomembneje, listina o lastništvu, ki omogoča trgovanje med tranzitom.

Vrste B/L:

- **Straight B/L (imenski):** Izdano določeni osebi, ni prenosljiv.
- **Order B/L (nalogi):** Prenosljiv z indosamentom, omogoča prodajo blaga med transportom. Najpogostejša oblika v mednarodni trgovini.
- **Bearer B/L (na prinosnika):** Blago se izroči posedniku dokumenta. Redko se uporablja zaradi tveganja.

Pomembni sta tudi razliki med "Shipped on Board" B/L (potrjuje nakladanje) in "Received for Shipment" B/L (potrjuje prevzem), ter "Clean B/L" (brez opomb o poškodbah) in "Foul B/L" (z opombami).

CIM – Convention Internationale Marchandises

CIM je mednarodna listina za železniški transport blaga, ki poenoti pravila in odgovornosti v mednarodnem železniškem prometu. Temelji na Konvenciji COTIF in določa pravni okvir za prevoz blaga po železnici v večini evropskih držav. Služi kot dokazilo o pogodbi o prevozu, potrdilo o prevzemu blaga in osnova za obračun prevoznine. V nasprotju z B/L ni listina o lastništvu.

Značilnosti CIM:

- **Enotni pogoji v Evropi:** Zagotavlja enoten pravni režim za prevoz blaga po železnici v vseh državah članicah, kar poenostavlja čezmejni transport.
- **Jasna pravila odgovornosti:** Natančno določa odgovornost železniškega prevoznika za izgubo, poškodbo blaga ali zamudo.
- **Standardizirani postopki:** Uporaba standardiziranega tovarnega lista poenostavlja administracijo in zmanjšuje možnosti za napake.

CIM se pogosto uporablja v kombinaciji z nacionalnimi predpisi in drugimi mednarodnimi sporazumi, kot je SMGS.

Air Waybill – Zračni tovorni list

Kaj je Air Waybill (AWB)?

Air Waybill (AWB) je ključna transportna listina za zračni transport blaga. Za razliko od pomorskega nakladalnega lista (B/L), AWB ni listina o lastništvu. Njegova primarna vloga je potrdilo o prevzemu blaga s strani prevoznika in pogodba o prevozu med pošiljateljem in letalskim prevoznikom ali špediterjem. Uporablja se izključno za letalski prevoz in je obvezen dokument za vsako letalsko pošiljko. AWB potrjuje prevzem blaga in določa pogoje prevoza.

Vrste AWB:

- **Master AWB (MAWB)** - izdaja ga letalska družba za celotno konsolidirano pošiljko. Služi kot pogodba med letalsko družbo in špediterjem.
- **House AWB (HAWB)** - izdaja ga špediter za vsako posamezno pošiljko znotraj konsolidirane pošiljke. Služi kot pogodba med špediterjem in individualnim pošiljateljem.

Razumevanje razlike med MAWB in HAWB je ključno za pravilno dokumentacijo in sledljivost.

Pomembne lastnosti AWB:

- **Ni prenosljiva listina:** AWB ne daje lastništvenih pravic nad blagom in se z njim ne more trgovati, kar pospešuje postopke.
- **Vsebuje podrobne podatke o tovoru:** Vsak AWB mora vsebovati specifične informacije, vključno z imeni pošiljatelja in prejemnika, opisom blaga, številko leta in letališči.
- **Sledi blagu v realnem času:** Edinstvena številka omogoča sledenje pošiljke v realnem času, kar povečuje transparentnost dobavne verige.
- **Potrdilo o zavarovanju:** Pogosto vsebuje tudi informacije o zavarovanju tovara.

INCOTERMS

International Commercial Terms (Mednarodni trgovinski pogoji) so standardizirani termini, ki jih izdaja Mednarodna trgovinska zbornica (ICC) in določajo odgovornosti kupcev in prodajalcev v mednarodnih trgovinskih transakcijah. Trenutno veljavna verzija je **INCOTERMS 2020**.

INCOTERMS natančno določajo prenos tveganja in stroškov med prodajalcem in kupcem. Vključujejo aspekte kot so stroški prevoza, zavarovanja, nakladanja/razkladanja ter carinske formalnosti.

Njihov pomen je ključen za preprečevanje nesporazumov in sporov v mednarodni trgovini. Niso pravno zavezujoči, razen če so izrecno vključeni v pogodbo med kupcem in prodajalcem.

Primer:

- **EXW (Ex Works):** Prodajalec izpolni obveznost, ko da blago na razpolago v svoji poslovni enoti. Kupec prevzame vsa tveganja in stroške od te točke naprej.
- **DAP (Delivered at Place):** Prodajalec nosi vsa tveganja in stroške dostave blaga do dogovorjenega ciljnega kraja, razen stroškov razkladanja in uvoznih carinskih formalnosti, ki so odgovornost kupca.

Pri izbiri pravega INCOTERM-a je pomembno upoštevati vrsto blaga, prevozne poti ter sposobnost in želje obeh strank glede prevzemanja tveganj in stroškov.

INCOTERMS v praksi – raziskovalne ugotovitve

Več kot 10.000 priporočil je bilo
ustvarjenih z ICC digitalnim vodnikom za
INCOTERMS 2020 do decembra 2024

Trgovska praksa prevladuje nad
INCOTERMS pravili - pogosta uporaba
FOB, CFR in CIF za kontejnerski tovor
kljub priporočilom

Splošno nepoznavanje uradnih besedil
kljub dostopu do uradnih predpisov

Ponavljanje trgovinskih izrazov v zaporednih transakcijah, še
posebej če prej ni bilo logističnih ali pravnih težav

Učenje v trgovski praksi prihaja predvsem iz navad in običajev, ne
iz uradnih virov

Skupine INCOTERMS klavzul

Skupina E EXW – Ex Works (Prosto tovarna) Prodajalec zgolj pripravi blago na razpolago v svojih prostorih. Ne naloži ga na prevozno sredstvo in ne opravi carinskih formalnosti za izvoz. Prenos tveganja in stroškov: Vsi stroški in tveganja se prenesejo na kupca takoj, ko je blago pripravljeno na prevzem na prodajalčevi lokaciji. Uporaba v praksi: Primerno za domače posle ali kadar kupec želi popoln nadzor nad logistiko in ima izkušnje z izvoznimi postopki. Carinske formalnosti za izvoz so odgovornost kupca.	Skupina F FCA, FAS, FOB – Glavni prevoz ni plačan Prodajalec plača prevoz blaga do določene točke v državi izvora, nato pa se stroški in tveganje prenesejo na kupca. Prodajalec ne plača glavnega prevoza do namembnega kraja. FCA (Free Carrier / Prosto prevoznik): Prodajalec dostavi blago poimenovanemu prevozniku na določeni lokaciji. Prenos tveganja in stroškov se zgodi tam. Primerno za vse vrste prevoza. FAS (Free Alongside Ship / Prosto ob ladji): Prodajalec dostavi blago ob ladjo v nakladalnem pristanišču. Tveganje se prenese, ko je blago ob ladji. Uporablja se izključno za pomorski ali celinski vodni promet. FOB (Free On Board / Prosto na ladji): Prodajalec dostavi blago na krov ladje v nakladalnem pristanišču. Tveganje se prenese, ko je blago na krovu. Uporablja se izključno za pomorski ali celinski vodni promet. Uporaba v praksi: Kupec prevzame odgovornost za glavni prevoz in zavarovanje, kar mu omogoča večji nadzor. Prodajalec mora skrbno dokumentirati predajo.
Skupina C CFR, CIF, CPT, CIP – Glavni prevoz plačan Prodajalec organizira in plača prevoz do namembnega kraja, vendar se tveganje za izgubo ali poškodbo blaga prenese na kupca že ob nakladanju v državi izvora (oziroma ob predaji prvemu prevozniku). CFR (Cost and Freight / Stroški in voznina): Prodajalec plača stroške in voznino do namembnega pristanišča. Tveganje se prenese na kupca, ko je blago naloženo na krov ladje. Za pomorski ali celinski vodni promet. CIF (Cost, Insurance and Freight / Stroški, zavarovanje in voznina): Kot CFR, vendar prodajalec plača tudi minimalno zavarovanje. Tveganje se prenese ob nakladanju. Za pomorski ali celinski vodni promet. CPT (Carriage Paid To / Voznina plačana do): Prodajalec plača prevoz do namembnega kraja. Tveganje se prenese na kupca, ko je blago predano prvemu prevozniku. Za vse vrste prevoza. CIP (Carriage and Insurance Paid To / Voznina in zavarovanje plačana do): Kot CPT, vendar prodajalec plača tudi minimalno zavarovanje. Tveganje se prenese ob predaji prvemu prevozniku. Za vse vrste prevoza. Uporaba v praksi: Prenos tveganja in stroškov sta ločena. Prodajalec zagotavlja prevoz, kupec pa nosi tveganje od odpreme. Kupec naj razmisli o dodatnem zavarovanju.	Skupina D DAP, DPU, DDP – Prihod klavzul Prodajalec nosi večino ali vse stroške in tveganja do končne destinacije, kar kupcu zagotavlja visoko raven udobja. DAP (Delivered At Place / Dostavljeno na kraj): Prodajalec dostavi blago na poimenovan kraj namembnosti, pripravljeno za raztovarjanje. Krijo se vsi stroški in tveganja do te točke, razen uvoznih dajatev in carinskih formalnosti. Za vse vrste prevoza. DPU (Delivered at Place Unloaded / Dostavljeno na kraj, raztovorjeno): Prodajalec dostavi in raztovori blago na poimenovanem kraju. Nosi vsa tveganja in stroške do vključno raztovarjanja, razen uvoznih dajatev in carinskih formalnosti. Za vse vrste prevoza. DDP (Delivered Duty Paid / Dostavljeno, carina plačana): Prodajalec prevzame vso odgovornost za dostavo, vključno z vsemi stroški, tveganji, uvoznimi dajatvami in carinskimi formalnostmi. Najvišja obveznost za prodajalca. Za vse vrste prevoza. Uporaba v praksi: Idealno za kupce, ki želijo, da prodajalec uredi celoten logistični proces. DDP je primeren za kupce brez izkušenj z uvozom. Prodajalec mora dobro poznati uvozne predpise.

EXW – Ex Works (primer iz prakse)

Opis klavzule

EXW (Ex Works) je klavzula z minimalnimi obveznostmi za prodajalca. Prodajalec blago pripravi za prevzem v svojih prostorih (tovarna, skladišče) in ni dolžan naložiti blaga niti ga cariniti za izvoz. Od prevzema dalje kupec prevzame vsa tveganja in stroške, vključno z nakladanjem, prevozom ter vsemi formalnostmi.

Obveznosti prodajalca:

- **Priprava blaga:** Blago pripravi za prevzem v svojih prostorih.
- **Ustrezna embalaža:** Zagotovi običajno embalažo za transport.
- **Obvestilo kupcu:** Pravočasno obvesti kupca o pripravljenosti blaga.
- **Pomoč pri dokumentih:** Na zahtevo in stroške kupca pomaga pri izvoznih dokumentih.

Obveznosti kupca:

- **Organizacija transporta:** Organizira in plača celoten prevoz.
- **Izvozne in uvozne formalnosti:** Odgovoren je za vse carinske formalnosti in plačilo dajatev.
- **Vsa tveganja:** Prevzame vso odgovornost za izgubo ali poškodbo blaga od prevzema dalje.
- **Plačilo stroškov:** Vsi stroški po prevzemu so breme kupca.

Praktični primer

"TechSolutions" kupuje stroje od "Innovate GmbH" po EXW München. TechSolutions mora:

- **Organizirati prevoz:** Najeti prevoznika.
- **Urediti formalnosti:** Poskrbeti za izvozno carinjenje iz Nemčije in uvozno v Slovenijo ter plačati dajatve.
- **Prevzeti tveganje:** Odgovornost za morebitno izgubo ali poškodbo blaga je na TechSolutions, zato je ključno zavarovanje.

Prednosti in slabosti EXW klavzule

Prednosti:

- Za kupca: Popoln nadzor nad transportom in stroški.
- Za prodajalca: Minimalne obveznosti in stroški.

Slabosti:

- Za kupca: Velika odgovornost in kompleksnost organizacije.
- Za prodajalca: Manj nadzora nad celotno dobavno verigo.

Kdaj izbrati EXW?

EXW je primeren za kupce z veliko izkušnjami pri mednarodnem transportu in carinjenju ali za tiste, ki želijo blago združiti z drugimi pošiljkami. Uporablja se tudi, ko prodajalec nima izkušenj z izvozom. Pomembno je jasno določiti točko prevzema blaga.

FOB – Free On Board (primer iz prakse)

Opis klavzule

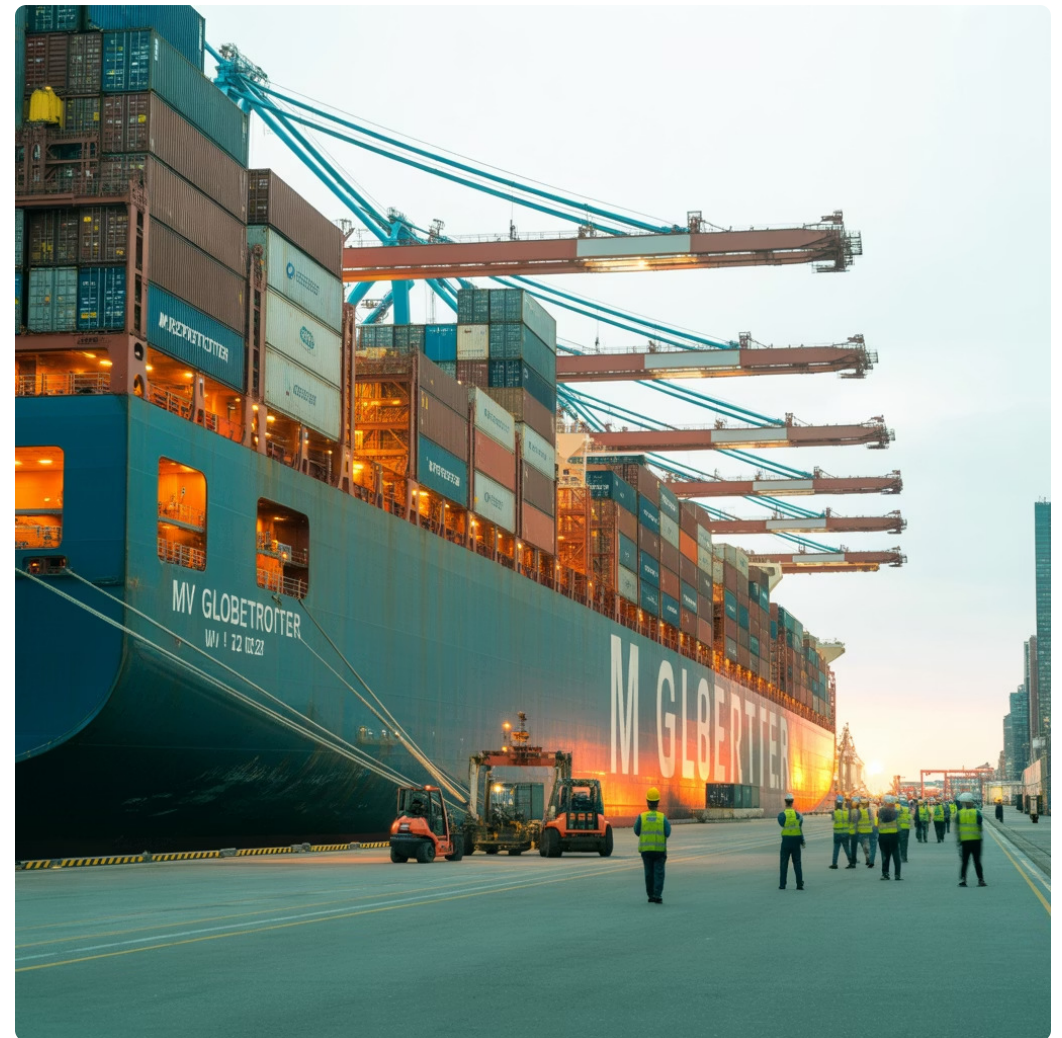
Klavzula FOB (Free On Board) se uporablja izključno za pomorski in rečni transport. Prodajalec izpolni dostavo, ko blago prestopi ograjo ladje v pristanišču nakladanja (oz. je naloženo na ladjo), s čimer se tveganje in stroški prenesejo na kupca.

Obveznosti prodajalca:

- **Dostava blaga do ladje:** Blago mora pripeljati do pristanišča nakladanja in ga pripraviti za nakladanje na ladjo kupca.
- **Nakladanje na ladjo:** Odgovoren je za stroške in tveganje nakladanja blaga na ladjo.
- **Izvozne formalnosti:** Uredi vse izvozne carinske formalnosti na lastne stroške.
- **Tveganje do nakladanja:** Nosi vso tveganje do trenutka, ko je blago uspešno naloženo na ladjo.

Obveznosti kupca:

- **Najemanje ladje:** Odgovoren je za najem ladje in plačilo pomorskega prevoza od pristanišča nakladanja do namembnega pristanišča.
- **Pomorsko zavarovanje:** Priporočljivo je skleniti zavarovanje za blago med pomorskim prevozom, saj nosi tveganje od nakladanja na ladjo dalje.
- **Razkladanje in nadaljnji prevoz:** Nosi stroške in tveganje razkladanja v namembnem pristanišču ter nadaljnjega transporta do končne destinacije.
- **Uvozne formalnosti:** Uredi vse uvozne carinske formalnosti, vključno s plačilom dajatev.
- **Vsi nadaljnji stroški in tveganja:** Po nakladanju blaga na ladjo prevzame vse stroške in tveganja.

Praktični primer

Kitajski dobavitelj prodaja elektroniko slovenskemu uvozniku po pogojih FOB Shanghai. Dobavitelj je odgovoren za dostavo blaga v pristanišče Shanghai, plačilo lokalnih pristaniških stroškov in nakladanje na ladjo kupca ter izvozne carinske formalnosti. Ko je blago naloženo na ladjo, se tveganje in odgovornost prenese na slovenskega uvoznika.

Slovenski kupec plača pomorski prevoz od Shanghaja do Kopra, poskrbi za zavarovanje blaga in je odgovoren za razkladanje v Kopru. Poleg tega uredi uvozne carinske formalnosti v Sloveniji in nadaljnji transport do svojega skladišča.

DDP – Delivered Duty Paid (primer iz prakse)

Opis klavzule

DDP (Delivered Duty Paid) je klavzula z najvišjo stopnjo obveznosti za prodajalca. Prodajalec prevzame odgovornost za celoten logistični proces od proizvodnje do dostave blaga kupcu na dogovorjeni končni destinaciji. To vključuje prevoz, zavarovanje, vse izvozne in uvozne carinske formalnosti ter plačilo vseh davkov in dajatev. Za kupca je to najugodnejša klavzula, saj nima skrbi glede logistike in carinjenja.

Obveznosti prodajalca:

- **Organizacija celotnega transporta:** Od prevzema do dostave na kupčevo lokacijo.
- **Izvozne in uvozne formalnosti:** Uredi vso potrebno dokumentacijo in dovoljenja.
- **Plačilo vseh davkov in dajatev:** Vsi uvozni davki in carinske dajatve.
- **Vsa tveganja do končne dostave:** Prodajalec nosi vso odgovornost za blago do dostave.
- **Razkladanje na končni destinaciji:** Odgovoren je za razkladanje blaga.

Obveznosti kupca:

- **Plačilo kupnine:** Edina glavna obveznost.
- **Prevzem blaga:** Prevzame blago na dogovorjeni lokaciji.
- **Sodelovanje pri carinjenju (izjemoma):** Na zahtevo lokalnih organov.

Praktični primer: DDP Ljubljana

Italijanski dobavitelj pohištva proda pošiljko slovenskemu trgovcu po DDP Ljubljana. Dobavitelj "Bella Casa" poskrbi za vse: prevoz iz Italije, vso izvozno dokumentacijo, uvozne carinske formalnosti v Sloveniji (vključno s plačilom DDV in carin), dostavo in razkladanje pohištva v skladišču kupca "Dom in Stil" v Ljubljani. Šele takrat tveganje preide na kupca. Kupec "Dom in Stil" plača le račun in prevzame blago.

Dodatni nasveti za DDP:

- **Jasna točka dostave:** Natančno določite končno lokacijo.
- **Poznavanje predpisov:** Prodajalec mora poznati uvozne predpise namembne države.
- **Tveganje za prodajalca:** DDP je zelo tvegan za prodajalca zaradi prevzema vseh stroškov in tveganj.

Primerjava ključnih INCOTERMS klavzul

Element	EXW (Ex Works)	FOB (Free On Board)	CIF (Cost, Insurance and Freight)	DDP (Delivered Duty Paid)
Opis klavzule	Prodajalec preda blago v svojih prostorih. Kupec prevzame vse stroške in tveganja.	Prodajalec preda blago na ladjo v izvoznem pristanišču, krije stroške in tveganja do vkrcanja.	Prodajalec krije stroške in zavarovanje do namembnega pristanišča. Tveganje preide na kupca ob vkrcanju.	Prodajalec dostavi blago na končno destinacijo, krije vse stroške, vključno z davki in dajatvami.
Transport organizira	Kupec (celoten prevoz)	Prodajalec (do pristanišča), Kupec (glavni prevoz in dalje)	Prodajalec (do namembnega pristanišča), Kupec (od tam dalje)	Prodajalec (celoten prevoz)
Izvozne formalnosti	Kupec	Prodajalec	Prodajalec	Prodajalec
Uvozne formalnosti	Kupec (vključno z dajatvami in DDV)	Kupec (vključno z dajatvami in DDV)	Kupec (vključno z dajatvami in DDV)	Prodajalec (krije vse dajatve in DDV)
Prenos tveganja	V tovarni prodajalca	Na ladji v izvoznem pristanišču	Na ladji v izvoznem pristanišču	Na končni destinaciji
Glavni prevoz (stroški)	Kupec	Kupec	Prodajalec (do namembnega pristanišča)	Prodajalec (do končnega namembnega mesta)
Primerno za	Izkušene kupce, domače transakcije.	Pomorski/vodni transport, ko kupec nadzoruje prevoz.	Pomorski/vodni transport, kupec želi predvidljive stroške dostave.	Nove kupce, dostave "od vrat do vrat", celovito storitev.

Izbira prave INCOTERMS klavzule je ključna. Odvisna je od izkušenj, vrste blaga, transporta, geografije in želene porazdelitve tveganj/stroškov. Obe stranki morata razumeti klavzulo, da se izogneta zapletom. Priporočljivo je posvetovanje z logističnim strokovnjakom.

Povzetek in ključni principi

Pomen jasnih dogovorov

Trgovske pogodbe in INCOTERMS klavzule so temelj uspešne mednarodne trgovine. Jasno opredeljena pravila zmanjšujejo tveganja in preprečujejo spore. Z natančno določitvijo odgovornosti, stroškov in tveganj se zagotavlja transparentnost in predvidljivost v logističnem procesu.

Izbira prave klavzule

Izbira INCOTERMS klavzule mora biti premišljena in strateška. Odvisna je od izkušenj podjetja, vrste blaga, načina transporta ter želene porazdelitve odgovornosti in stroškov. Napačna izbira lahko povzroči nepričakovane stroške ali izgubo pošiljke.

Praktično znanje

Teorija ni dovolj brez praktične uporabe. Dijaki in bodoči strokovnjaki morajo znati teoretično znanje uporabiti v realnih situacijah, analizirati študije primerov in reševati praktične probleme. Le tako razvijejo kritično razmišljanje in sposobnosti reševanja problemov, ki so nujne v globalni logistiki.

Uspešno obvladovanje trgovskih pogodb in INCOTERMS klavzul ni le poznavanje pravil, ampak predvsem sposobnost njihove strateške in praktične uporabe v poslovanju. To je ključna kompetenca za učinkovito vodenje dobavnih verig, optimizacijo stroškov in izgradnjo dolgoročnih partnerskih odnosov v globaliziranem poslovnem svetu.

Aktualni izzivi v mednarodni trgovini

Ozka grla

Ključne ozke grla kot so Sueški in Panamski kanal so vse bolj ranljive zaradi geopolitičnih napetosti in podnebnih sprememb

Daljše poti in stroški

Podaljšanje transportnih poti povečuje stroške in vpliva na prehrambeno varnost ter energetske dobave

Ranljive ekonomije

Ranljive ekonomije, še posebej majhni otočni razvijajočse se države in najmanj razvite države, so najbolj prizadete zaradi višjih stroškov transporta

Nova infrastruktura

Potreba po novi infrastrukturi, ki je trajnostna in odporna

Nizkoogljično ladijstvo

Hitrejši prehod na nizkoogljično ladijstvo in boj proti goljufivim registracijam ladij

Ti izzivi zahtevajo inovativne rešitve in mednarodno sodelovanje za zagotovitev stabilnosti in učinkovitosti globalnih dobavnih verig.

Viri in literatura

Knjige in strokovne publikacije

- Mednarodna trgovinska zbornica (ICC): **INCOTERMS® 2020**. Uradna publikacija, ki določa mednarodna pravila za interpretacijo trgovinskih izrazov.
- Jan Hofman, Frank de Wit: **Logistika in mednarodna trgovina** (ali podoben slovenski učbenik). Celovit pregled logističnih procesov in mednarodnih trgovinskih praks.
- Ramberg, Jan: **ICC Guide to Incoterms® 2020**. Praktični vodnik za razumevanje in uporabo posameznih klavzul.
- Malekian, Farhad: **International Trade Law**. Poglobljena analiza pravnih vidikov mednarodne trgovine.

Spletni viri in organizacije

- [Mednarodna trgovinska zbornica \(ICC\)](#): Uradna spletna stran z informacijami o INCOTERMS in drugih mednarodnih trgovinskih pravilih.
- [Evropska komisija – Carinska unija in obdavčenje](#): Spletni portal z informacijami o carinski zakonodaji in direktivah EU.
- [Mednarodna zveza špediterjev \(FIATA\)](#): Spletna stran s smernicami in standardi za špedicijsko dejavnost.
- [Svetovna carinska organizacija \(WCO\)](#): Zagotavlja mednarodne standarde za carinske postopke in olajšave trgovine.

Spletni viri in raziskave

- UNCTAD: [Review of Maritime Transport 2024. Navigating maritime chokepoints](#).
- Svetovna banka: [Sustainable Development in Shipping and Ports \(2024\)](#).
- ICC Germany: [Incoterms® 2020 Digital Guide - Experiences and trends \(2025\)](#).
- ResearchGate: [The State of Incoterm® Research \(2020\)](#).

Zakonodaja in direktive

- **Konvencija o pogodbi za mednarodni cestni prevoz blaga (CMR)** (Ženeva, 1956): Določa odgovornost prevoznika v cestnem prometu.
- **Haaška in Haaško-Visbyjska pravila**: Mednarodne konvencije, ki urejajo prevoz blaga po morju in odgovornost prevoznika.
- **Rotterdamska pravila** (2008): Novejša mednarodna konvencija o pogodbi za mednarodni prevoz blaga po morju v celoti ali deloma.
- **Uredba (EU) št. 952/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. oktobra 2013 o carinskem zakoniku Unije**: Osrednji pravni akt za carinske postopke v EU.

Strokovne revije in članki

- **International Journal of Logistics Management**: Recenzirana revija, ki objavlja raziskave na področju logistike in dobavnih verig.
- **Journal of Supply Chain Management**: Vodilna revija, ki pokriva strategije in prakse vodenja dobavnih verig.
- Slovenske strokovne revije, kot so "Logistika danes" ali "Transport": Ponujajo vpogled v lokalne in regionalne logistične prakse in izzive.

Praktični priročniki za INCOTERMS

- **ICC Incoterms® 2020 Wall Chart**: Pregleden plakat za hitro referenco in primerjavo posameznih klavzul.
- Različni priročniki in študije primerov, ki jih objavljajo svetovalna podjetja in izobraževalne institucije na področju mednarodne trgovine.

Vprašanja za preverjanje znanja

1 Kaj so trgovske pogodbe v mednarodni menjavi blaga?

To so pravni dokumenti, ki določajo pogoje poslovanja med kupcem in prodajalcem, vključno z blagom, ceno, dobavo in plačilom.

2 Zakaj so trgovske pogodbe pomembne?

Zmanjšujejo tveganja, preprečujejo spore in zagotavljajo jasnost pri mednarodnih transakcijah.

3 Kakšna je vloga prodajalca pri dobavi po INCOTERMS?

Prodajalec je odgovoren za pripravo blaga za odpremo in dostavo blaga na dogovorjeno mesto, odvisno od izbrane klavzule.

4 Kakšna je vloga kupca pri dobavi po INCOTERMS?

Kupec je odgovoren za prevzem blaga, organizacijo prevoza od določene točke naprej in kritje povezanih stroškov, odvisno od klavzule.

5 Kaj je vloga prevoznika v mednarodni trgovini?

Prevoznik je odgovoren za fizični prevoz blaga od nakladalne do razkladalne točke, v skladu z dogovorjenimi pogoji.

6 Kateri INCOTERMS klavzuli sta primerni izključno za pomorski in celinski vodni promet?

FOB (Free On Board) in CIF (Cost, Insurance and Freight).

7 Kaj je namen INCOTERMS klavzul?

Poenostavitev mednarodne trgovine z določitvijo odgovornosti, stroškov in tveganj med kupcem in prodajalcem.

8 Katere so štiri glavne skupine INCOTERMS klavzul?

E (Odhod), F (Glavni prevoz neplačan), C (Glavni prevoz plačan), D (Prihod).

9 Kaj pomeni klavzula EXW (Ex Works)?

Prodajalec blago da na voljo v svojih prostorih, kupec nosi vsa tveganja in stroške transporta od tam naprej.

10 Kaj pomeni klavzula DDP (Delivered Duty Paid)?

Prodajalec krije vse stroške in tveganja, vključno z uvoznimi dajatvami in davki, dokler blago ne prispe na končno destinacijo kupca.

11 Kaj je CMR listina in kje se uporablja?

CMR je mednarodna tovarni list za cestni prevoz blaga, ki potrjuje pogodbo o prevozu in določa odgovornost prevoznika.

12 Katere transportne listine so ključne za pomorski in letalski promet?

Za pomorski promet je to B/L (Bill of Lading), za letalski promet pa AWB (Air Waybill).

S pravilnim razumevanjem teh vprašanj boste uspešno krmarili po kompleksnosti mednarodne trgovine in logistike.

Predlogi seminarских nalog

01

Analiza odgovornosti in stroškov pri uporabi INCOTERMS 2020 klavzul EXW in DDP.

02

Primerjalna analiza FCA in FOB klavzul v kontekstu kontejnerskega transporta.

03

Vpliv klavzule CIF na zavarovanje blaga v pomorskem prometu.

04

Primerjava tveganj in stroškov pri izbiri cestnega in pomorskega transporta v mednarodni menjavi.

05

Optimizacija dobavne verige z izbiro multimodalnega transporta in ustreznih INCOTERMS klavzul.

06

Prednosti in slabosti letalskega transporta pri hitrih dobavah glede na INCOTERMS.

07

Študija primera: Uporaba INCOTERMS klavzul pri uvozu blaga iz Kitajske v EU.

08

Analiza spora, ki je nastal zaradi napačne interpretacije INCOTERMS klavzule v mednarodni trgovini.

09

Pravni vidiki vključitve INCOTERMS klavzul v mednarodne prodajne pogodbe.

10

Uloga Konvencije ZN o pogodbah za mednarodno prodajo blaga (CISG) pri interpretaciji trgovskih pogodb.

11

Pomen tovarnega lista (CMR/Bill of Lading) pri dokazovanju izpolnitve obveznosti po INCOTERMS.

12

Digitalizacija transportnih listin in njen vpliv na mednarodno trgovino.

13

Uporaba INCOTERMS klavzul v avtomobilski industriji: dobavna veriga "Just-in-Time".

14

Specifičnosti INCOTERMS klavzul pri transportu farmacevtskih izdelkov.

15

Vpliv INCOTERMS na ceno in dobavo kmetijskih pridelkov.